

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN 17.06.2015 TARİHLİ KARARININ İCRA HUKUKUNA HÂKİM İLKELER BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

DOI: 10.21492/inuhfd.388026

Ayşe KILINÇ*

ÖZET

Anayasa Mahkemesi'nin 17.6.2015 tarihinde Belediye Kanunu'nun 15. maddesi ile ilgili vermiş olduğu kararın gerekçesi ve sonuçları icra hukuku bakımından önem arz etmektedir. Anayasa mahkemesi belirtilen kararında; icra hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesi başta olmak üzere icra hukukuna hâkim olan ve temelini Anayasa'dan alan birtakım haklar ve ilkelerin üzerinde önemle durmuştur. Ayrıca icra hukukunda borçlunun mal beyanında bulunma yükümlülüğü, devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemeler ve takip hukukuna ilişkin kuralların zaman bakımından uygulanması konuları aynı kararda icra hukuku bakımından ele alınan diğer hususlardır.

Anahtar Kelimeler: İcra hukuku, mal beyanı, icra hukukunda temel haklar ve ilkeler, devlet mallarının haczedilmezliği, kanunların zaman bakımından uygulanması.

THE EVALUATION OF CONSTITUTIONAL COURT DECISION DATED 17.06.2015 IN TERMS OF PREVELANT PRINCIPLES OF EXECUTION LAW

ABSTRACT

The justification and the results of the Constitutional Court decision that was given on 17.06.2015 with 15th article of Municipal Code, are more of an issue with regard to execution law. In the aforementioned decision of the Constitutional Court; various dominating rights and principles of the execution law that are based on the Constitution, particularly the principle of legality which is one of the main principles of execution law, are strongly mentioned. Beside the issues mentioned above; the debtor's obligation for declaring property, the rules of state properties being not attachable and implementation of rules related to code for quashing in terms of time, are other issues that are considered in the same decision within the scope of execution law.

Keywords: execution law, declaration of property, basic rights and principles in law of execution, being not attachable of state properties, implementation of codes in terms of time.

*Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi, 17.6.2015 tarihli ve 2014/194 E, 2015/55 K sayılı kararında¹;

3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "...ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresini ve ikinci cümlesinde yer alan "...veya kamu hizmetlerini aksatacak..." ibaresini; yine aynı Kanun'un "15 inci maddenin son fıkrası hükümleri, devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulanır. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizler, söz konusu fıkra hükümleri dikkate alınarak kaldırılır." hükmünü içeren 6552 sayılı Kanun'un 123. maddesiyle eklenen geçici 8. maddesini Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesi ile iptal etmiştir.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nden aynı başvuruda, 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesine 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "İcra dairesince haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi istenir." birinci bölümü ile ikinci cümlesinde yer alan "On gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işlemi, alacak miktarını aşacak ... şekilde yapılamaz." bölümünün iptali de talep edilmiş ve fakat iptal talebi reddedilmiştir.

Bu çalışmada ise Anayasa Mahkemesi'nin belirtilen kararında incelemiş olduğu hususlar dikkate alınarak, konu icra hukuku bakımından beş ana başlık altında ele alınacaktır².

¹ Çalışmada okuyucu için pratiklik sağlamak amacıyla kararın tümüne yer verilmemiş; yalnızca incelemenin konusunu oluşturan kısımlar özellikle ele alınmıştır. 17.6.2015 T, 2014/194E- 2015/55K sayılı (RG: 26.6.2015T -29398S) Anayasa Mahkemesi kararının tam metnine ulaşmak için ayrıca bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 15.12.2015.

² 17.6.2015 T, 2014/194E- 2015/55K sayılı (26.6.2015-29398 Resmi Gazete tarih ve sayılı) Anayasa Mahkemesi kararı. Çalışmanın içerisinde; Anayasa Mahkemesi tarafından belirtilen bazı maddelerin iptaline ve bazılarının iptal talebinin reddine ilişkin verdiği kararın gerekçeleri, metin içerisinde ilgili yerlerde aynen aktarılmış olup, her aktarmada Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi olduğu belirtilerek, ayrıca dipnotta atıfa yer verilmemiştir.

I. İCRA HUKUKUNDA "KANUNİLİK" İLKESİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi belirtilen kararında; 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "*On gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işlemi, alacak miktarını aşacak ... şekilde yapılamaz*" bölümünü Anayasa'ya aykırı olmadığı gerekçesi ile iptal etmemiştir.

Anayasa Mahkemesi iptal talebini reddederken Anayasa'nın 2. maddesine yer alan hukuk devletinde belirlilik ilkesine yollamada bulunmuştur. Belirlilik ilkesi uyarınca bireyler, Kanun'da, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmek zorundadır. Zira ancak böyle bir belirlilik içinde birey, kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Nitekim 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 85. maddesinde de, borçlunun mallarına alacaklının bütün alacaklarına yetecek miktarda haciz konulacağını belirtildiği ve iptali talep edilen kuralda da on gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işleminin alacak miktarını aşacak şekilde yapılamaması şeklindeki hükmün de aynı mahiyette olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca haciz işleminin alacak miktarını aşacak şekilde yapılamamasının tüm haciz işlemlerinde uygulanan ana kural olduğu ve bu konularda düzenleme yapma yetkisinin ise anayasal sınırlar içerisinde kanun koyucuya ait olduğu hususu vurgulanmıştır.

Yukarıda Anayasa Mahkemesi, belirtilen hükmün iptal talebini reddederken "*hukuk devletinde belirlilik*" ilkesini dayanak göstermiştir. İcra hukuku bakımından belirlilik ilkesi, icra hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır³. Buna göre kanunilik ilkesini; cebri icraya ilişkin her türlü faaliyetinin kanuna

³ "*Yaptırım ağırlığı ceza hukukundaki seviyeye ulaşmasa dahi, cebri icra hukuku bir yönüyle ceza hukukundaki ilkelere benzer bazı ilkelerin kabul edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu konuda kabul edilen ilkelerin temelinde kanunilik ilkesi yatmaktadır. Bu ilke, cebri icra alanında en temel ilkedir.*" Muhammet Özeker, İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009, s. 90.

dayanması, kesinlik taşıması, öngörülebilir ve sınırlarının baştan belli olması ile keyfiliğe imkân tanımaması şeklinde ifade edebiliriz⁴.

Haciz ise bir cebri icra işlemi olup; Anayasa ile teminat altına alınan yaşam hakkı, mülkiyet hakkı, eşitlik ilkesi gibi temel haklar ve ilkelere müdahale niteliği taşıması söz konusu olabilir. Bu sebeple hacizle ilgili bütün kuralların Kanun'da kesin sınırlarla belirlenmesi ve ölçülü olması gerekmektedir⁵. Ayrıca Kanun'da yer alan ve Anayasa'da teminat altına alınan temel hak ve ilkelere müdahale niteliği taşıyan haciz ile ilgili hükümlerin de ancak amacına uygun ve dar yorum yöntemi ile yorumlanabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır⁶.

Bu noktada tartışılması gereken ise, Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "*On gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işlemi, alacak miktarını aşacak ... şekilde yapılamaz*" bölümünün icra hukukunda belirlilik ilkesi bakımından Anayasa'ya aykırı olup olmadığı hususudur.

Kanımızca söz konusu hüküm Anayasa'ya aykırılık taşımamaktadır. Zira İcra ve İflâs Kanunu'nun "*taşınır ve taşınmaz malların haczi*" başlığını taşıyan 85. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur.*" hükmü ile açıkça yapılacak olan haciz işleminin takip konusu asıl alacağın ferileriyle birlikte toplamını geçemeyeceği hususu emredici bir şekilde düzenlenmiş olup, borçlunun Anayasa ile teminat altına alınan mülkiyet hakkına bir müdahale niteliği taşıyan haciz işleminin sınırları da kesin bir şekilde belirtilmiştir. Kaldı ki Belediye Kanunu'nun iptali talep edilen hükmü de esasen İcra ve İflâs Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrasının tekrarı niteliğinde olduğundan icra hukukunda belirlilik ilkesi gereğince Anayasa'ya aykırı olmadığını ifade edebiliriz.

⁴ Tolga Akkaya, "İcra Memurunun Hacedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11., Özel Sayı 2009, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, İzmir 2010, s. 845-866, s. 856.; Özkes, s. 89-90.

⁵ Akkaya, s. 860.

⁶ Özkes, s. 92.

II. İCRA HUKUKUNDA DÜZENLENEN MAL BEYANINDA BULUNMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE İLİŞKİSİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi Belediye Kanunu'nun 15. maddesine 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde belirtilen "*İcra dairesince haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi istenir.*" şeklindeki bölümün iptal talebini reddederken, İcra ve İflâs Kanunu'nun 74. maddesinde yer alan "*Mal beyanı, borçlunun gerek kendisinde ve gerek üçüncü şahıslar yedinde bulunan mal ve alacak ve haklarında borcuna yetecek miktarın nevi ve mahiyet ve vasıflarını ve her türlü kazanç ve gelirlerini ve yaşayış tarzına göre geçim membalarını ve buna nazaran borcunu ne suretle ödeyebileceğini yazı ile veya şifâhen icra dairesine bildirmesidir.*" hükmüne yollamada bulunmuştur. Buna göre; Anayasa Mahkemesi, iptal talep edilen kuralda yer alan hükmün, İcra ve İflâs Kanunu'nun 74. maddesi ile aynı mahiyette olup, alacağın bir an önce tahsilini sağlamaya yönelik olduğunu belirterek, böyle bir düzenlemenin ise anayasal sınırlar içerisinde kanun koyucunun takdir yetkisinde olduğunu ve kuralın bu bölümünün, alacaklının alacağını cebri icra ile almasına engel teşkil etmediğinin altını çizmiştir.

Hukukumuzda borçlunun, alacaklıya karşı kural olarak bütün malvarlığı ile sınırsız sorumluluğu, diğer bir ifadeyle, şahsî sorumluluğu ilkesi kabul edilmiştir⁷. Ancak malvarlığı ile sınırsız şahsî sorumluluğu, borçlunun haczi kabil malvarlığı ile sorumluluğu olarak anlamak gerekir⁸. Zira kanun koyucu tarafından bir takım özel sebeplerle borçlunun malvarlığında haczi kabil olmayan bazı mal ve haklar düzenlenerek⁹, borçlu alacaklıya karşı kanunen koruma altına alınmıştır.

⁷ Fikret Eren, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler (16. Baskı), Ankara 2014, s. 86.; Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış, Genişletilmiş 16. Bası), Ankara 2012, s. 31-32.; Necip Kocayusufpaşaoğlu/ Hüseyin Hatemi/ Rona Serozan/ Abdülkadir Arpacı, Borçlar Hukuku Genel Bölüm 1. Cilt: "Necip Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme" (5. Basıdan Tıpkı 6. Bası), İstanbul 2014, s. 29. M. Kemal Oğuzman/ Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (Gözden Geçirilmiş 11. Bası), İstanbul 2013, s.16.; Andreas von Tuhr, Borçlar Hukuku 1. Cilt (Tercüme Eden Avukat Cevat Edage), İstanbul 1952, s. 15-16.

⁸ Eren, s. 86.; Kılıçoğlu, s. 31-32.

⁹ Haczedilmezlik konusu aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bkz. aşağıda IV. Bölüm.

Borçlunun haczedilen malvarlığı, alacaklının alacağını tahsil edebilmesi bakımından bir teminat teşkil eder. Ancak alacaklı bakımından bu teminatın işlerlik kazanabilmesi, diğer bir ifadeyle alacağını tahsil edebilmesi, borçlunun malvarlığı hakkında bilgi sahibi olmasına bağlıdır¹⁰. Alacaklının borçlunun malvarlığı hakkında bilgi sahibi olabilmesi bakımından gerek hukukumuzda gerekse karşılaştırmalı hukukta çeşitli yollar bulunmaktadır¹¹. Hukukumuz bakımından kabul edilen en temel yol ise borçlunun kanunen mal beyanında bulunması yükümlülüğüdür¹². İcra ve İflâs Kanunu'nun 74. maddesinde içeriği düzenlenen mal beyanı; aleyhine icra takibi yapılan borçlunun gerek kendisinde gerek üçüncü şahıslar elinde bulunan mal, alacak ve haklarından borcuna yetecek miktarın cins, nitelik, tür ve özellikleri ile her türlü kazanç ve gelirlerini, yaşayış tarzına göre geçim kaynağını ve buna göre borcunu nasıl ödeyeceğini yazı ile veya sözlü olarak icra dairesine bildirmesidir¹³. İcra ve İflâs Kanununda düzenlenen mal beyanında bulunma yükümlülüğü ile hem borçlunun malvarlığı alacaklıya ve icra dairesine karşı şeffaf hale gelerek, cebri icra işlemlerinin yürümesi

¹⁰ Hasan Ercan, İcra ve İflâs Kanunu'na Göre Mal Beyanı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 6.; Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2016, s. 158.; Timuçin Muşul, İcra ve İflâs Hukuku Cilt 1 (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı), Ankara 2013, s. 497.; Mustafa Serdar Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlali Halinde Öngörülen Tazyik Hapsi Ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, İzmir 2015, s. 2447-2511, s. 2448. ; Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Meral Sungurtekin-Özkan/ Muhammet Özekes, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı 2. Bası, Ankara 2015, s. 190.; İlhan E. Postacıoğlu, İcra Hukuku Esasları (538 Sayılı Kanun Gözönünde Tutularak Yazılan 4. Bası), İstanbul 1982, s. 273.; Talih Uyar/ Cüneyt Uyar/ Alper Uyar, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt 1: İİK. 1-82 (Genişletilmiş 3. Baskı Yeniden Yazılmış), Ankara 2014, s. 1486.; Saim Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1990, s.185.

¹¹ Ercan, s. 5.; Postacıoğlu, s. 273.; İlhan E. Postacıoğlu/ Sümer Altay, İcra Hukuku Esasları (Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası), İstanbul 2010, s. 348. Örneğin; İsviçre hukukunda borçlunun haciz sırasında şahsen bulunması veya bir temsilci aracılığıyla temsil edilmesinin kanunî bir yükümlülük olarak kabul edildiğine ilişkin olarak bkz. Ercan, s. 5; Postacıoğlu/ Altay, s. 348.; Uyar/ Uyar/ Uyar, s. 1486.; Üstündağ, s.184.

¹² Ercan, s. 5; Özbek, s. 2448.

¹³ Ercan, s. 6-7; Kuru, s. 158.; Muşul, s. 497.; Özbek, s. 2448; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özekes, s. 190-191.; Postacıoğlu, s. 273.; Postacıoğlu/ Altay, s. 348.; Üstündağ, s.185.

ve alacaklının alacağına kavuşması sağlanmakta hem de borçlunun müstakbel haciz işlemi sebebiyle uğrayabileceği zararlar azalmaktadır¹⁴.

Kanımızca Anayasa Mahkemesinin kararında da belirtildiği gibi, iptali talep edilen Belediye Kanunu'nun ilgili hükmü de esasen İcra ve İflâs Kanununun 74. maddesinde bulunan mal beyanında bulunma yükümlülüğü ile benzer bir nitelik taşımaktadır. Zira belirtilen düzenleme ile borçlu belediyeye haciz kararından önce borca yetecek miktarda mal göstermesi istenerek, hem alacaklının alacağına kavuşması bakımından icra takip süreci hızlandırılmakta hem de borca yetecek miktarda gösterilecek malvarlığı değerlerini borçlu belediyenin takdirini bırakarak, ileride doğabilecek haczedilmezlik şikâyetlerine engel olmaktadır. Nitekim hukukumuzda geçerli olan "devlet mallarının haczedilmezliği" ilkesi¹⁵ ile birlikte, kamu tüzel kişiliğine sahip yerel bir idare organı olarak belediyenin bir kısım malvarlığı değerlerinin icra takip süreci içerisinde özel bir koruma altında olduğunu ifade edebiliriz.

III. İCRA HUKUKUNDAKİ ANAYASAL TEMEL HAK VE İLKELER BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi, 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresini, Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi yukarıda belirtilen hükmü iptal ederken Anayasa'nın çeşitli maddelerine yollamada bulunmuştur. Bunlarda ilki; Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi ve Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğüdür. Anayasa Mahkemesine göre; hukuk devletinin temel ilkelerinden biri hukuk güvenliği olup, hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kişilerin, hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde etmeleri için gereken her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar. Kanunlara göre bir alacağın, cebri icra yoluyla elde edilmesinin engellenmesi ile ödeme şekli ve zamanı belirtilerek başka bir güvenceye de kavuşturulmaması hukuk güvenliğini zedeler. Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri de

¹⁴ Ercan, s. 7-8; Özbek, s. 2449.

¹⁵ "Devlet mallarının haczedilmezliği" ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. aşağıda IV. Bölüm.

mahkemeye erişim hakkıdır. Buna göre; yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli olmayıp, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması gerekir. Hukuk sisteminde, nihaî mahkeme kararlarını, davanın haklı olan tarafının aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde, “mahkemeye erişim hakkı” da anlamını yitirir. Mahkeme kararlarının bağlayıcılığını ve gecikmeksizin uygulanmasını sağlayacak etkili tedbirlerin alınması, hukuk devletinin gereklerindedir.

Hukuk devleti ilkesinin tezahürünü, hukukun bazı alanlarında daha açık bir şekilde görmek mümkündür. İşte bu alanlardan biri de şüphesiz icra hukukudur. Zira icra hukuku alanında bireylerin temel hak ve özgürlüklerine bir müdahale ve müdahalenin haksız olması halinde ise ihlâl söz konusu olabilecektir¹⁶. İcra hukukunda; basit bir hukukî korumanın ötesinde etkin hukukî korumanın sağlanabilmesi bakımından hukukî zorlamayı içeren önemli kural ve ilkeler benimsenmiştir¹⁷. Nitekim alacağını cebri icra organları aracılığıyla elde etmesi gereken alacaklıya, alacağını hukuka uygun en etkili yollarla elde etmesine yönelik düzenlemeler, belirtilen hak ve ilkelerin icra hukuku alanında fiilen uygulanmasına hizmet eder¹⁸. Bu kapsamda olmak üzere, alacaklının, cebri icra yoluyla alacağını elde etmeye çalışırken başvurulmuş temel hukukî yol, şüphesiz ki haciz işlemidir¹⁹. Haciz işlemi ile birlikte, borçlunun malvarlığına hukuken el koyulurken, alacaklının alacağına en basit, en süratli ve en ucuz şekilde kavuşmasına yönelik ilke ve kuralların bulunması gerekir. Dolayısıyla, “... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır” ibaresinin alacaklının alacak hakkına hukuken kavuşmasına engel olduğu kanısındayız. Zira haciz, borçlunun -haczedilebilen- bütün malvarlığına alacaklının başvurabilmesine imkan tanıyan bir icra takip işlemidir ve haciz işleminin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, borçlunun takdirine bırakılmayarak İcra ve İflâs Kanunu'nda açıkça belirtilmiştir. Diğer bir ifadeyle, borçlunun Kanun'da

¹⁶ Özkes, s. 125.

¹⁷ Özkes, s. 125-126.

¹⁸ Özkes, s.128.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.55.

¹⁹ “Zira icra takip prosedürü içerisinde takibin kesinleşmesiyle birlikte, borçlu tarafından borç ödenmemişse, takibin bir sonraki aşaması olan haciz aşamasına geçilmektedir.” Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.196.

belirtilen istisnalar dışında bütün malvarlığı, haczin konusu olabilecektir. Bu sebeple, haciz işlemini yalnızca borçlu tarafından gösterilen malvarlığı değerleri ile sınırlandırmak, hem cebri icraya ilişkin genel hükümlerin yer aldığı bir kanun olan İcra ve İflâs Kanunu'na hem de alacaklının alacak hakkına kavuşmasına engel olması bakımından hak arama özgürlüğüne de aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin belirtilen hükmü iptal ederken başvurduğu diğer iki anayasal kural ise Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ile 13. maddede düzenlenen hükümdür. Anayasa Mahkemesi'ne göre; Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Yine Anayasa'nın 13. maddesine göre, temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz.

İcra hukuku bakımından mülkiyet hakkının farklı tezahürleri söz konusudur. Zira icra prosedürü içerisinde bir taraftan alacaklının alacak hakkını elde etmesine yönelik düzenlemelerle mülkiyet hakkı korunmaya çalışılırken, diğer taraftan borçlunun mülkiyet hakkına yapılacak haksız müdahalelerin önlenmesi amaçlanmaktadır²⁰. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına konu olan “... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır” hükmü açısından mülkiyet hakkını ele aldığımızda ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun “*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur.*” düzenlemesini içeren 85. maddesinin birinci fıkrası bu konuda bize yol gösterici olacaktır. Şöyle ki; bu madde ile icra hukukunda mülkiyet hakkının korunması bakımından takibin amacı, menfaat dengesi ve ölçülülük ilkesi birlikte değerlendirilmiştir²¹. Zira belirtilen hükümle birlikte, borçlunun bütün

²⁰ Özkes, s. 182.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.63.; Ayrıca icra hukukunda alacaklı ve borçlu dışında üçüncü kişinin de mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin olarak bkz. Özkes, s. 182.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.63.

²¹ Özkes, s. 183.

malvarlığı değerleri diğer bir ifadeyle, mülkiyet hakkı haczin konusunu oluştururken, alacaklının asıl alacağına yanı sıra faiz ve masraflarına yetecek miktarda haczin yapılacağı belirtilerek alacaklının mülkiyet hakkı da koruma altına alınmıştır²².

Genel olarak, bireylerin temel birtakım anayasal haklarına müdahale niteliği taşıması sebebiyle icra hukukunda ölçülülük ilkesi ayrı bir öneme sahiptir²³. Bir yandan alacaklının alacağını elde etmesi amacıyla hukukî koruma anlamında cebrî icra talebi, bir yandan devletin cebrî icrayı sınırları belirli kurallar dairesinde uygulama konusundaki tekeli ve nihayetinde borçlunun cebrî icra prosedüründe korunmasına ilişkin düzenlemeler icra hukukunda ölçülülük ilkesinin bir sonucudur²⁴. İcra hukukunda ölçülülük bakımından en önemli düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nin incelediğimiz iptal kararına da konu olan haciz ile ilgili İcra ve İflâs Kanunu'nun 85. maddesidir. Zira bu madde ile borçlunun borcundan dolayı yalnızca borç miktarınca sorumlu olduğu ve sorumluluğun kapsamına da nelerin girdiği "...alacaklının ana, faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere..." ibaresi ile açıkça ifade edilmiştir. Kaldı ki, bu kapsam zaten alacaklının alacak hakkını hukuken tam olarak elde etmesine imkân tanımaktadır²⁵.

IV. "DEVLET MALLARININ HACZEDİLMEZLİĞİ"NE İLİŞKİN DÜZENLEMELER BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi, 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresini iptal ederken üzerinde durduğu en önemli nokta; devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemelerdir.

Anayasa Mahkemesi belirtilen kararında; İcra ve İflâs Kanunu ve takip hukuku hükümlerine göre asıl olan alacaklının alacağına kavuşmasını sağlamak olduğundan, kural olarak borçluların tüm mallarının haczi mümkün olup, bir malın haczedilememesi için bu yönde bir yasal düzenlemenin bulunmasının zorunlu olduğuna işaret etmiştir.

²² Özkes, s. 183.

²³ Özkes, s. 207-220.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.58-60.

²⁴ Özkes, s. 207.

²⁵ Özkes, s. 211-212.

Kararda; Kanun'un 15. maddesinin dokuzuncu fıkrasında; "*Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.*" düzenlemesinin yer aldığına değinilmiştir. Yine 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasında da, belediyelere verilen genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından ayrılacak paylar ile diğer kanunlarda belediyeye verilmesi öngörülen payların vergi hükmünde olduğu belirtilerek, belediyelerin bir kısım gelirlerinin ve mallarının alacaklılara karşı koruma altına alındığının altı çizilmiştir.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi belirtilen kararında; aynı zamanda 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinde haczi caiz olmayan mallar ve hakların gösterildiğine ve bu hükmün de belediyeler için uygulandığına işaret etmiştir. İtiraz konusu kuralın ise, belediyeler aleyhine yapılan icra takiplerinde alacak miktarına bakılmaksızın belediyelerin mallarına doğrudan haciz konulmasını engelleyerek ve borçlu belediyenin gösterdiği mallar üzerine haciz konulmasını sağlayarak, belediyelerin hizmet görme kapasitelerinin kısıtlanmasının neden olacağı sakıncaları gidermek için kamu yararı amacıyla yapıldığının anlaşıldığını belirtmiştir. Kanun koyucunun, itiraz konusu kural ile belediyelerin borçlarının tahsilini zorlaştıran bir hüküm getirdiğinin, itiraz konusu kuralla, belediyenin mallarına veya alacaklarına haciz işlemi uygulanmadan önce borçlu belediyeden borca yetecek miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesinin isteneceğine ve sadece belediyenin on günlük süre içerisinde bildireceği mallar üzerine haciz konulabileceğine, düzenleme ile belediyenin başka mal ve alacakları bulursa ve alacağın bu mal ve alacaklardan tahsil edilmesi daha kolay ve kısa sürede olsa dahi borçlu belediyenin bu mal ve alacaklarını bildirmediği takdirde bunlara haciz konulamayacağına vurgu yapmıştır.

Yukarıda borçlunun borcundan dolayı alacaklıya karşı sınırsız malvarlığı ile sorumlu olduğunu belirtmiştir²⁶. Ancak bu sorumluluğun iki

²⁶ Bkz. yukarıda II.Bölüm; ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun "*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur*" hükmünü içeren 85. maddesi.

sınırı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; birtakım insanî²⁷ ve sosyal düşüncelerle²⁸ Kanun koyucu tarafından borçlunun bazı malvarlığı değerlerinin haciz işleminin kapsamı dışında tutulmasıdır ki, bu durum literatürde “*haczedilmezlik*” olarak ifade edilir²⁹. Borçlunun malvarlığı ile sorumluluğunun ikinci sınırı ise, İcra ve İflâs Kanunu’nun 85. maddesinde yer alan ve borçlunun yalnız alacaklının asıl alacağı yanında faiz ve masraflardan sorumlu olduğunu belirten “*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur.*” şeklindeki hükümdür³⁰. Ancak konumuz açısından bizi asıl ilgilendiren husus; haczedilmezlikle ilgili düzenlemelerdir. Buna göre; bir mal veya hakka haczedilemez vasfının ancak kanun koyucu tarafından verileceğini, diğer bir ifadeyle haczedilmezliğe ilişkin düzenlemelerin mutlaka bir kanun hükmüne dayanması gerektiğini ifade etmek gerekir³¹. Hukukumuzda hem icra hem de iflâs hukuku bakımından haczedilmezlikle ilgili genel düzenlemeler İcra ve İflâs Kanunu’nun “*haczi caiz olmayan mallar ve haklar*” başlığını taşıyan 82. maddesi ile “*kısmen haczi caiz olan şeyler*” başlığını taşıyan 83. maddesinde yer alır³². Bunun yanında bazı özel kanunlarda da

²⁷ Hacizden korunma ayrıcalığının yalnız gerçek kişilere tanınmış olduğuna, tüzel kişilerin bundan yararlanmasının kabul edilmediğine ilişkin olarak bkz. Postacioğlu/ Altay, s. 410.; Üstündağ, s.215.

²⁸ Alman hukukunda haczedilmezlikle ilgili düzenlemelerin, cebrî icranın alacaklının olduğu kadar aynı zamanda borçlunun ve kamunun çıkarlarına da hizmet etmesi gerektiği düşüncesinden kaynaklandığına ilişkin olarak bkz. Hans Brox/Wolf-Dietrich Walker, Zwangsvollstreckungsrecht (10. neu bearbeitete Auflage), München 2014, s. 152 Rn. 277.

²⁹ Baki Kuru, "Haczi Caiz Olmayan Şeyler", Makaleler, İstanbul 2006, s. 718.; Muşul, s. 632.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.200; Postacioğlu/ Altay, s. 410.; Üstündağ, s. 215.; Mehmet Kamil Yıldırım/Nevhis Deren-Yıldırım, İcra Hukuku (Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 5. Baskı), İstanbul 2012, s. 142.

³⁰ Muşul, s. 632.

³¹ Muşul, s. 633.

³² Kuru (Makaleler), s. 718.; Muşul, s. 632.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.200; Karşılaştırmalı hukukta yer alan bazı düzenlemeler için bkz. Kuru (Makaleler), s. 718 dn. 2.; Benzer bir düzenleme Alman hukukunda da mevcuttur. Alman hukukunda ZPO §811'de düzenlenen haczedilemeyen mallarla ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz Brox/Walker, s. 153-165 Rn. 278-305.; Uwe Gottwald, Zwangsvollstreckung Kommentar zu den §§704-915h ZPO mit Antrags-und Klagemustern für die Rechtspraxis (5.,überarbeitete und ergänzte Auflage), Berlin 2005, s. 565-587 Rn. 1-122.; Johann Kindl/Caroline Meller-Hannich/Hans-Joachim Wolf,

haczedilmezliğe ilişkin düzenlemeler yapılmıştır³³. Bunların başında ise devletin egemenlik gücünün bir sonucu olarak “devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 82/I,1. maddesinin yanı sıra çeşitli kanunlarda yer alan düzenlemeler gelir³⁴.

Hukumumuzda devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemeler, devletin sahip olduğu egemenlik hakkına karşı cebrî icranın uygulanmasının mümkün olamamasından kaynaklanmaktadır³⁵. Şöyle ki; hukuk devleti ilkesi gereği hukuku uygulamak devletin başlıca görevleri arasında olduğuna ve devletin hukukun gereği olarak bir hakkı veya borcu cebrî icraya gerek kalmadan kendiliğinden yerine getireceği, alacaklının bireysel yararı için kamu yararının feda edilemeyeceği ve yine kamu hizmeti yürütmekle yükümlü olan devletin bu hizmetleri aksatmadan devamını sağlayabilmesi için cebrî icra tehdidi altında olmaması gerektiği yolundaki düşünceler, gerek öğreti gerekse içtihatlarla devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemelerin amacını oluşturmaktadır³⁶.

"Devlet malı" kavramından³⁷ ne anlaşılması gerektiği³⁸ 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda³⁹ açıklanmıştır⁴⁰.

Gesamtes Recht der Zwangsvollstreckung (ZPO/ZVG/Nebengesetze/Europäische Regelungen/Kosten Handkommentar 2. Auflage), Baden 2013, s. 571-585, s. 572-585 Rn. 1-37.; Yine İsviçre hukukunda SchKG Art. 92-93'teki haczedilmezlik düzenlemeleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Daniel Hunkeler, Schuldbetreibungs und Konkursgesetz-Kurzkommentar (2. Auflage), Basel 2014, s. 410-470, s. 412-442 Rn. 1-96 ve a. 443-470 Rn. 1-76.

³³ Örneğin; "Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir." hükmünü içeren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Devir, temlik, haciz ve Kurum alacaklarında zamanaşımı" başlıklı 93. maddesi.

³⁴ Postacioğlu/ Altay, s. 411.; Üstündağ, s. 231.

³⁵ Kuru (Makaleler), s. 723.; Postacioğlu/ Altay, s. 451.; Üstündağ, s.366.

³⁶ Kuru, s. 187.; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s.202-203.; Postacioğlu/ Altay, s. 451-452.; Uyar, s. 1543.

³⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 21.10.1992T, 1992/13E, 1992/50K ve RG: 30.06.1993T, 21623S kararı ile İİK'nun 82. maddesinin birinci bendinde yer alan "...devlet malları..." sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ilişkin vermiş olduğu karar için bkz. Muşul, s. 645 ve s. 645 dn. 37.

Devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin olarak incelediğimiz Anayasa Mahkemesi kararının konusunu oluşturan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin dokuzuncu fıkrasında “*Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.*” hükmü yer almaktadır⁴¹. Buna göre; belediyelere tanınan haczedilmezliğin kapsamının; proje karşılığı borçlanma yoluyla elde edilen gelirler, şartlı bağışlar, vergiler, resimler, harçlar ve kamu hizmetine özgülenmiş mallar ile sınırlı olduğunu ifade etmek gerekir⁴².

³⁸ Bu konu ile ilgili olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 26.2.2003T, 2003/12-116E, 2003/111K; 23.1.2008T, 2008/12-50 E, 2008/K; 25.12.2002T, 2002/12-1101E, 2002/1113K sayılı kararları için bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 1.2.2016.; “Devlet malı” kavramı ile ilgili olarak bkz. Postacıoğlu/Altay, s. 452-456.; Uyar, s. 1545-1570.; Yıldırım/Yıldırım, s. 151.

³⁹ 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kabul tarihi: 10.12.2003 RG: 24.12.2003T, 25326S.

⁴⁰ Devlet malı kavramı içerisinde değerlendirilen mallar hakkında bkz. Kuru (Makaleler), s. 723-727.; Postacıoğlu, s. 367-372.

⁴¹ Kanun'un tümü için bkz. Kabul Tarihi: 3.7.2005, Sayı: 5393 Resmî Gazete Tarih/Sayı: 13.7.2005/25874.

⁴² 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesinin yedinci bendine göre; “*akar olamayan binalar*”ın da haczedilemeyeceğine ilişkin bir ibare yer almakta idi. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Postacıoğlu, s.370.; Üstündağ, s. 231.; örneğin; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun “*döner sermayenin devlet malı niteliğinde olduğu ve haczedilemeyeceğine*” ilişkin vermiş olduğu 23.01.2008 T ve 2008/12-50E, 2008/8 K sayılı kararı için bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 01.02.2016.; “...*İcra Müdürlüğü'nün 2008/16203 esas sayılı dosyasında hacze konu edilen Çorlu 2.Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 15.02.2001 tarih ve E:2010/2333E, K:2011/68 sayılı ilamıyla borçlu belediyeye iadesine karar verilen harç tutarının, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından takip konusu edilen ilamın, sadece “karar ve temyiz peşin harcının ödenmesinde kullanılmak” üzere gönderilen bir tutar olduğu ve bu paranın borçluya “sonrasında bakanlığa iade edilmek koşuluyla” verildiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Anılan harç bedeli, Maliye Bakanlığı'nın bütçesinden gönderilen yardım niteliğinde olup, bu özelliği gereği doğrudan kamu hizmetine tahsis edilmiş bir paradır ve dolayısıyla da devlet malıdır. Çorlu Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile borçluya iadesine karar verildikten sonra, borçlu belediye tarafından bu tutarın bir kısmının başka amaçlarla kullanılması (sözgelimi vekalet ücretinin ödenmesinde kullanılması) anılan paranın haczedilmezlik özelliğini değiştirmez. Bu bakımdan, bu para İİK'nun 82/1, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15 /son maddeleri uyarınca haczedilemez...” Yarg. HGK 20.3.2013T,*

Bu kısımda Anayasa Mahkemesi kararı doğrultusunda üzerinde durulması gereken husus; devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemelerin gerçek bir istisna teşkil edip etmeyeceğidir. Zira genel olarak haczedilmezliğe ilişkin düzenlemeler, hangi hukukî kural veya kuruma hizmet ederse etsin, nihayetinde alacaklının alacağına tam olarak kavuşmasına engel olmakta, diğer bir ifadeyle, alacaklı hukukî bakımdan tam olarak tatmin ol(a)mamaktadır.

Konumuz açısından ele alındığında ise; devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemelerin kural değil, istisna teşkil ettiğini ve bu konuda açık ve kesin bir kanunî düzenleme olmadıkça alacaklının alacak hakkını elde etmesinin engellenmesinin, anayasal bir hak olan hak arama özgürlüğünün ihlali anlamına geleceğini ifade etmek gerekir⁴³. Zira adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak hak arama özgürlüğü,

2012/12-718E, 2013/388K sayılı kararın tamamı için bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 01.02.2016.

⁴³ "... Özel yasalarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar da devlet malı olmamakla birlikte haczedilemez..." Yarg. HGK 23.1.2008T, 2008/12-50E, 2008/8K; "... Haczedilmezlik kuralının, gerek uluslararası karşılaştırmalı hukuka gerek öğretide, gerekse son yıllarda geliştirilen Anayasa Mahkemesi ve yargısal görüşlerde sınırlandırılması gerektiği ve bu düzenlemenin son derece ayırksal (istisnai) durumlarda söz konusu olması gerektiği bu bağlamda bir kamu tüzel kişinin mal ve gelirlerinin haczedilmemesi için özel yasasında açık hükmün bulunması gerektiği, aslolanın her özel ve tüzel kişinin borcunu zamanında ödemesi olduğu, bunun gerek hukuk devleti ve hak arama özgürlüğünün gerekse de ekonomik ve sosyal hayatın bir sarsıntıya uğramadan devamının sağlanmasının gereği olduğu..." Yarg. HGK 26.2.2003T, 2003/12-116E, 2003/111K; "... Eğer bir mal " Devlet malı" (1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu madde 2, 4081 sayılı Çiftçi Mallarını Koruma Hakkındaki Kanun madde 22, 5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu madde 20, 442 sayılı Köy Kanunu madde 8, 1580 sayılı Belediyeler Kanunu madde 19, 580 sayılı Milli Prodüktive Merkezi Kuruluş Kanunu madde 15, 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanunu madde 17 vs.) deyimi içine girmiyor ve özel kanunda haciz işlemi engelleyen (2510 sayılı İskan Kanunu madde 16/f, madde 30, 6245 sayılı Harcırah Kanunu madde 61, 3213 sayılı Maden Kanunu madde 40, 6831 sayılı Orman Kanunu madde 31, VI.; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu madde 61, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu madde 121, 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu madde 67, 775 sayılı Gecekondu Kanunu madde 34/e vs.) açık bir hüküm yok ise o mal haczedilir demektir..." Yarg. HGK 25.12.2002T, 2002/12-1101E, 2002/1113 K sayılı kararlarının tamamı için bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 01.02.2016.

mahkeme tarafından verilen hükmün yanı sıra hükmün icrasını da temin etmektedir⁴⁴.

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Belediye Kanunu'nun 15. maddesine, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 121. maddesiyle eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresi, Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen kararda belirtildiği üzere, belediyenin borçlarının tahsilini neredeyse imkansız kılan bir düzenlemedir. Zira İİK'nun 82. maddesinin ve Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin dokuzuncu fıkrası ile zaten belediyenin "devlet malı" niteliğinde olan malları haciz işlemine karşı koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla belirtilen bu kanunî düzenlemeler ile alacaklı, alacağını elde edebilmek bakımından belediye karşısında zaten korunmasız durumda iken, bir de borçlunun borcunu rızasıyla ifa etmemesi üzerine cebrî icra yoluyla elde etmeye çalışan alacaklı için, haciz işleminin kapsamının borçlunun iradesine bırakılması icra hukuku bakımından menfaat dengesinin bozulmasına⁴⁵ sebep olacaktır.

V. TAKİP HUKUKUNA İLİŞKİN KURALLARIN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi "*15 inci maddenin son fıkrası hükümleri, devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulanır. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizler, söz konusu fıkra hükümleri dikkate alınarak kaldırılır.*" hükmünü içeren 6552 sayılı Kanun'un 123. maddesiyle eklenen 5393

⁴⁴ Sezin Aktepe Artık, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medenî Usûl Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Ankara 2014, s. 166.; Devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin düzenlemelerin kabulünün kamu hizmetlerinin aksatılmaması nedeniyle de olsa, bireyin icra hukukuyla korunan mülkiyet hakkının özünü zedelediğine ilişkin olarak bkz. Yıldırım/Yıldırım, s. 153.; Ayrıca devlet mallarının haczedilmezliği kuralının, Anayasa'daki hukuk devleti ilkesine, adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü ve mülkiyet hakkı gibi pek çok hakka aykırı olduğuna ilişkin olarak bkz. Aktepe-Artık, s. 165.

⁴⁵ Örneğin; İİK'nun 68/b ve m. 150/1 maddelerinin borçlu ile alacaklı arasında gözetilmesi gereken dengeyi ortadan kaldırdığını ve bu tür düzenlemelerin adil yargılanma, hukukî dinlenilme hakkı ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, ölçülülük ilkesiyle de bağdaşmadığına ilişkin olarak bkz. Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s. 58.

sayılı Belediye Kanunu'nun geçici 8. maddesini Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesi ile iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi belirtilen hükmü iptal ederken öncelikle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine yollamada bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi'ne göre; hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden biri hukuk güvenliği ilkesidir ve kural olarak hukuk güvenliği kanunların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. Daha önce tesis edilmiş bulunan işlemlerin doğurduğu hukukî sonuçları ortadan kaldıracak şekilde yasama tasarrufunda bulunulması, hukuk güvenliği ilkesine aykırılık oluşturur. "*Kanunların geriye yürütülmesi ilkesi*"⁴⁶ uyarınca kanunlar, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, malî hakların iyileştirilmesi gibi ayrıksı durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılır. Yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması, hukukun genel ilkelerindedir. Ancak, kanun koyucunun kişilerin lehine haklar sağlayan kanuni düzenlemeleri geçmişe etkili olarak yapma konusunda takdir yetkisine sahip olduğunda kuşku yoktur.

Anayasa Mahkemesi, iptali talep edilen Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrası hükmünün, devam eden her türlü icra takibi hakkında da uygulanmasını içeren Belediye Kanunu'nun geçici 8. maddesinin, yürürlüğe girdiği tarih olan 11.9.2014 tarihinden önce belediyeler aleyhine yapılmış icra takipleri gereğince konulan hacizlerin kaldırılmasına yol açtığına ve kesinleşmiş haciz kararına karşın alacaklıların haklarına kavuşmalarını engellediğine vurgu yapmıştır.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesinde; belirtilen hükmün, belediyelerin hizmet görme kapasitelerinin kısıtlanmasına yol açmasını engellemek için çıkarıldığının anlaşıldığı; fakat Kanun'un 15. maddesinin son fıkrası hükmünün devam eden her türlü icra takiplerinde

⁴⁶"*Kanunların geriye yürütülmesi ilkesi*" ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/ A. Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, (6. Tıpkı Baskı), Ankara 2012, s. 151.; Mehmet Ayan, Medenî Hukuka Giriş (9. Tıpkı Baskı) , Konya 2013, s. 68-72.; A. Şeref Gözübüyük, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları (36. Bası), Ankara 2014, s. 72-73.; İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Bası), Ankara 2012, s. 119-120.; Rona Serozan, Medenî Hukuk-Genel Bölüm Kişiler Hukuku (4. Bası), İstanbul 2013, s. 186-188.

uygulanması ve bu maddenin yürürlük tarihinden önce belediye aleyhine yapılmış olan icra takipleri gereğince konulan hacizlerin kaldırılmasının, kişilerin alacaklarının tahsilini geciktireceği ya da alamamalarına neden olabileceğinden hukuka olan güven duygusunu zedelediği ve hukuk güvenliği ile bağdaşmadığı ifade edilmiştir.

Pozitif bir hukuk metni olarak kanunların zaman bakımından uygulanabilmesi için, yürürlüğe girmesi gerekir⁴⁷. Yürürlüğe giren ve uygulanmakta olan kanunî düzenlemelerde zamanla yasama organının tasarrufu veya yargısal kararlar⁴⁸ sonucunda bir kısım değişiklikler meydana gelebilir. Böylece mevcut uyuşmazlıklara önceki kanunî düzenlemenin mi yoksa yeni kanunî düzenlemenin mi uygulanacağı sorunu ortaya çıkar. Nitekim kanunların zaman bakımından uygulanması sorunu esas olarak kanunların yürürlüğe girmesi ve yürürlükten kalkması ile ilgilidir⁴⁹. Hukukumuzda maddî hukuka ilişkin kuralların zaman bakımından uygulanması⁵⁰, uyuşmazlığı oluşturan vakıaların doğduğu tarihe göre belirlenirken, usûl hukukuna ilişkin kuralların zaman bakımından uygulanmasında ise, derhal uygulanma ilkesi⁵¹ gereğince, yeni yürürlüğe giren kurallar devam eden yargılamada geçerli olacaktır⁵².

⁴⁷ Sema Taşpınar Ayvaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Zaman Bakımından Uygulanması, Ankara 2013, s. 47.

⁴⁸ Hukukumuzda Kanunların, Anayasa'ya uygunluğun denetimi, Anayasa'nın " Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararname ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararname ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz..." hükmünü içeren 148. maddesinin birinci fıkrası gereğince Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmaktadır. Örneğin; HMK'nun 3. maddesi, Anayasa Mahkemesi'nin 16.2.2012T ve 2011/35E, 2012/23K sayılı kararı ile yürürlükten kalktığına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Taşpınar-Ayvaz, s. 49, 215-216.

⁴⁹ İbrahim Özbay, "Yargıtay'ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK m. 439 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11., Özel Sayı 2009, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, İzmir 2010, s. 779-811, s.781.; Taşpınar-Ayvaz, s. 40

⁵⁰ "Yasalar, kural olarak, yürürlükte buldukları dönem içinde ortaya çıkan olay ve ilişkilere uygulanır. Bu kural genel olarak, hem özel hukuk, hem kamu hukuku için geçerlidir." Gözübüyük, s. 69.

⁵¹ Derhal uygulanma ilkesi ile ilgili olarak bkz. Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 170.

⁵² Özbay, s. 781.; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı (3. Bası), Ankara 2015, s.53-54.; Ayrıca hukukumuzda kamu

Takip hukuku veya cebrî icra hukuku, maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin devletin yetkili organları aracılığıyla gerçekleştirilmesini sağlayan kuralların düzenlendiği hukuk dalıdır⁵³. Tanımdan da anlaşılacağı üzere takip hukukunu, maddî hukuktan kaynaklanan hakların gerçekleşmesine hizmet eden bir hukuk dalı, medenî usûl hukukunun doğal bir uzantısı, onun tamamlayıcısı olarak ifade etmek mümkündür⁵⁴. O halde takip hukukuna ilişkin kurallar bakımından usûl hukuku kurallarında olduğu gibi⁵⁵ derhal uygulanma ilkesi geçerli olacak; yeni kural yürürlüğe girdiğinde derdest takiplere uygulanabilecektir⁵⁶.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının konusunu oluşturan Belediye Kanunu'nun geçici 8. maddesinin "*15 inci maddenin son fıkrası hükümleri, devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulanır. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizler, söz konusu fıkra hükümleri dikkate alınarak kaldırılır.*" hükmünü incelediğimizde ise, belirtilen düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşen işlemlere de uygulandığını, diğer bir ifadeyle takip hukuku kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan derhal uygulanma ilkesine aykırı bir şekilde, yürürlüğe giren yeni kuralın geçmişe yürütüldüğünü ifade edebiliriz. Şöyle ki; maddenin yürürlüğe girmesinden önce başlatılan, kesinleşerek haciz aşamasına gelen ve hatta haciz işlemin de tamamlandığı bir takipte, yeni bir kanunî düzenlemenin yürürlüğe girmesi ile tamamlanmış haciz işlemin sonuçlarının ortadan kalkması, derhal uygulanma ilkesi ile bağdaşmaz. Zira derhal uygulanma ilkesi gereğince, yeni bir usûl hukuku kuralı yürürlüğe girdiğinde, dikkat edilmesi gereken husus, ilgili usûl

hukuku, özel hukuk ve usûl hukuku kurallarının zaman bakımından uygulanması konusunda ayrıntılı olarak bkz. Muhammet Özkes, "Özel Hukuk-Kamu Hukuku ve Yargılama Hukuku Bakımından Kanunların Zaman İtibariyle Uygulanması", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2859-2875, s. 2871; Taşpınar-Ayvaz, s. 90-134.

⁵³ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s. 44.

⁵⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin-Özkan/ Özkes, s. 64.

⁵⁵ 1086 sayılı HUMK'nun "*İşbu kanun müktesep hakları ihlâl etmemek şartıyla makabline şamildir. Bu kanunda tayin edilmiş olan müddetler içinde istimal edilmeyen haklar artık istimal olunamaz. Şu kadar ki henüz müddeti içinde bulunan alakadar, bu kanunun neşri gününden itibaren bu kanundaki müddetler içinde haklarını istimal edebilir.*" hükmünü içeren 578. maddesi gereğince medenî usûl hukukuna ilişkin kuralların geçmişe yürüyebileceği ile ilgili öğretideki tartışmalar için bkz. Taşpınar-Ayvaz, s. 119-125.

⁵⁶ Özbay, s. 782-783.; Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 54.; Taşpınar-Ayvaz, s. 86.

işleminin tamamlanıp tamamlanmadığıdır⁵⁷. Eğer bir işlem önceki kanun yürürlükte iken yapılmış ve sonuçlarını doğurmuşsa, tamamlanmış işlem söz konusu olur ve bir işlem tamamlandıktan sonra yeni kural yürürlüğe girse bile, tamamlanmış işlem geçerliğini sürdürecektir. Diğer bir ifadeyle yeni kural, tamamlanmış işlemi etkilemeyecektir⁵⁸. Oysaki hukukumuzda -kural olarak- yürürlüğe giren bir kanunun yürürlüğe girmeden önceki olay ve durumlara uygulanmaması anlamına gelen geçmişe uygulanma yasağı⁵⁹ gerek öğreti gerekse Anayasa Mahkemesi kararları ile kabul edilmiştir⁶⁰.

Kanunların geçmişe uygulanmamasının temelleri, Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi ile Anayasa'da açıkça yer almamakla birlikte, Anayasa Mahkemesi içtihatlarıyla hukuk devletinin birer unsuru olarak kabul edilen hukukî güvenlik ve kazanılmış hakların korunması ilkelerine dayanmaktadır⁶¹. Hukukî güvenlik ilkesi uyarınca bireylerin, iş ve eylemlerinde devletin kanunî düzenlemelerine güven duyabilmesi ve devletin de bu kanunlara güvenerek iş ve eylemlerde bulunan bireylerde oluşan kanunların uygulanmasına devam edileceği yönündeki güveni zedeleyen tasarruflardan kaçınması gerekir⁶². Hukukumuzda öğretideki görüşlere ve yargı kararlarına⁶³ göre kazanılmış hak kavramı ise, hukuka

⁵⁷ Özbay, s. 783.; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 55.

⁵⁸ Özbay, s. 783.; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 55.; Taşpınar-Ayvaz, s. 86.

⁵⁹ Gözübüyük, s. 72-73.; Taşpınar-Ayvaz, s. 60.

⁶⁰ Taşpınar-Ayvaz, s. 67.; "...Hukuk devletinin sağlamla yükümlü olduğu hukuki güvenlik, kural olarak yasaların geriye yürümemesini gerekli kılar. Yasalar, ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar..." 5.3.2009T, 2008/92E-2009/45K 5 sayılı (RG: 30.05.2009T -27243S.; "...Ancak vergilerin yasayla getirilmesi yalnız başına vergilendirme yetkisinin keyfi kullanılarak adaletsiz sonuçlar doğurmasını engelleyemeyeceğinden yasallık ilkesi yanında verginin genel ve eşit olması, idare ve kişiler yönünden duraksamaya yol açmayacak belirlilik içermesi geçmişe yürümemesi, önceden bilinebilme özelliği bulunması ve hukuki güvenlik ilkesine de uygunluğunun sağlanması gerekir..." 23.7.2003T, 2003/48E-2003/76K sayılı (RG: 11.9.2004T-25580S)) Anayasa Mahkemesi kararlarının tam metnine ulaşmak için ayrıca bkz. Kazancı Mevzuat ve İchtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 24.04.2015.

⁶¹ Gözübüyük, s. 73.; Taşpınar-Ayvaz, s. 69-84.

⁶² Taşpınar-Ayvaz, s. 79.

⁶³ "... Yapılacak iş; taraflar yararına oluşan kazanılmış haklar dikkate alınarak, muhtemel yaşama süresinin PMF 1931 tablosuna göre tespit edilerek maddi zarar hesabı yaptırılması ve çıkacak sonuca göre bir karar verilmesinden ibarettir..." Yarg. 21.HD, 8.3.2016T, 2015/8807E, 2016/3789K ; "...Uyuşmazlığa konu bu olayda hukuksal ve

uygun olarak tamamlanmış, kesinleşmiş ve bütün sonuçlarıyla elde edilmiş bir hakkın sonradan yürürlüğe girecek kanunî düzenleme ile değiştirilememesini ifade eder⁶⁴.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına konu olan Belediye Kanunu'nun geçici 8. maddesi, tamamlanmış, etki ve sonuçlarını doğurmuş işlemlere karşı, yürürlüğe giren yeni bir kanunî düzenlemenin uygulanmasına izin vererek, takip hukukuna ilişkin kurallar bakımından geçmişe uygulanma yasağını ihlâl etmektedir. Şöyle ki; önceki kanunî düzenleme zamanında kesinleşen icra takipleri neticesinde, icra organları aracılığıyla haciz işlemini yaptırmış ve işlemin hukukî sonuçlarını - haczedilen malvarlığı değerlerinin paraya çevrilmesi hakkını- elde etmiş alacaklının alacağına kavuşmasının, yürürlüğe giren yeni bir kanunî düzenleme ile engellenmesinin Anayasa'nın temel ilkelerinden biri olan hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin yerinde olduğu kanısındayız.

maddi alanda etkisini göstermiş hukuk kuralları uyarınca tamamlanmış ve sonuçlarını doğurmuş bir kazanılmış hak söz konusu değildir. "İşkolu Tespitine" ilişkin işlemlerin kamu düzenine dair olması sebebiyle ihtilafa uygulanması gerekmektedir..." Yarg. 9. HD, 2.2.2016T, 2016/421E, 2016/2359K; "...Kural olarak, 1479 Sayılı Kanunda yapılan bu değişiklikler, değişiklikten önceki madde hükümlerinin öngördüğü koşullara sahip sigortalıların sigortalılıklarını sonlandırıcı etkiye sahip olmayıp, bu kişilerin sigortalılık nitelikleri geçerliliklerini korumaktadır ve anılan düzenlemeler, yürürlük tarihinden itibaren sigortalılık niteliği kazananlar yönünden kayıt ve koşullar içermektedir. Başka bir anlatımla, yeni düzenlemeler, değişikliklerin yürürlüğe girdiği tarihlerden sonra ilk kez kayıt ve tescil edilecekler için uygulanmalıdır ki, buna aykırı bir düşünce, yasaca ve hukukça kabulü olanaksız olan kazanılmış hakları ortadan kaldırmak niteliğindedir..."28.1.2016T, 2015/7744E, 2016/1079K sayılı kararlarının tamamı için bkz. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr), erişim tarihi: 24.04.2016.

⁶⁴ Taşpınar-Ayvaz, s. 81-84.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesi'nin 17.6.2015 tarihli ve 2014/194 E, 2015/55 K sayılı iptal kararına konu olan 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun belirtilen hükümleri, icra hukuku bakımından Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına dayanak gösterdiği gerekçeler dikkate alınarak incelenmiştir.

Buna göre; Anayasa Mahkemesi tarafından iptal talebi reddedilen "*On gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işlemi, alacak miktarını aşacak ... şekilde yapılamaz*" şeklindeki hükmün, esasen İcra ve İflâs Kanunu'nun 85. maddesinin birinci fıkrasının tekrarı niteliğinde olduğundan icra hukukunda belirlilik ilkesi gereğince Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal talebi reddedilen "*İcra dairesince haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi istenir.*" şeklindeki hüküm, İcra ve İflâs Kanununun 74. maddesinde bulunan mal beyanında bulunma yükümlülüğü ile benzer bir nitelik taşımaktadır ve belirtilen düzenleme devlet mallarının haczedilmezliği" ilkesi ile birlikte, kamu tüzel kişiliğine sahip yerel bir idare organı olarak belediyenin bir kısım malvarlığı değerlerinin icra takip süreci içerisinde özel olarak korunmasını sağlamaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen "... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresi, haciz işlemini yalnızca borçlu tarafından gösterilen mal ile sınırlandırması sebebiyle, cebri icraya ilişkin genel hükümlerin yer aldığı bir kanun olan İcra ve İflâs Kanunu'na aykırıdır. Ayrıca belirtilen hüküm hem alacaklının alacak hakkına kavuşmasına engel olması bakımından Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğü ile 35. maddede düzenlenen mülkiyet hakkına hem de icra hukukunun temel ilkelerinden biri olan ölçülülük ilkesine de aykırıdır.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen "... ve haciz işlemi sadece gösterilen bu mal üzerine uygulanır" ibaresi, belediyenin borçlarının tahsilini neredeyse imkansız kılan bir düzenlemedir. Zira belirtilen hüküm ile birlikte, devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin koruma sayesinde belediye karşısında zaten güçsüz durumda olan alacaklı aleyhine menfaat dengesi bozulmaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen "15 inci maddenin son fıkrası hükümleri, devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulanır. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizler, söz konusu fıkra hükümleri dikkate alınarak kaldırılır." hükmü takip hukukuna ilişkin kuralların derhal uygulanması ilkesine ve geçmişe uygulanma yasağına aykırı olup, Anayasa'nın temel ilkelerinden biri olan hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmamaktadır.

KISALTMALAR CETVELİ

Art.	: Artikel
AY	: Anayasa
B.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
Rn.	: Randnummer
S.	: sayı
SchKG	: Schuldbetreibungs und Konkursgesetz
s.	: sayfa
Yarg.	: Yargıtay
ZPO	: Zivilprozessordnung

KAYNAKÇA

Akkaya, Tolga: "İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11., Özel Sayı 2009, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, İzmir 2010, s. 845-866.

- Aktepe Artık, Sezin: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medenî Usûl Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Ankara 2014.
- Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, A. Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, (6. Tıpkı Baskı), Ankara 2012.
- Ayan, Mehmet: Medenî Hukuka Giriş (9. Tıpkı Baskı) , Konya 2013.
- Brox, Hans/Walker, Wolf-Dietrich: Zwangsvollstreckungsrecht (10. neu bearbeitete Auflage), München 2014.
- Ercan, Hasan: İcra ve İflâs Kanunu'na Göre Mal Beyanı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004.
- Eren, Fikret : 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler (16. Baskı), Ankara 2014.
- Gottwald, Uwe: Zwangsvollstreckung Kommentar zu den §§704-915h ZPO mit Antrags-und Klagemustern für die Rechtspraxis (5.,überarbeitere und ergänzte Auflage), Berlin 2005.
- Gözübüyük, A. Şeref: Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları (36. Bası), Ankara 2014.
- Hunkeler, Daniel: Schuldbetreibungs und Konkursgesetz-Kurzkommentar (2. Auflage), Basel 2014.
- Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com.tr).
- Kılıçoğlu, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış, Genişletilmiş 16. Bası), Ankara 2012.
- Kindl, Johann/Meller-Hannich, Caroline/Wolf, Hans-Joachim: Gesamtes Recht der Zwangsvollstreckung (ZPO/ZVG/Nebengesetze/Europäische Regelungen/Kosten Handkommentar 2. Auflage), Baden 2013.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip /Hatemi, Hüseyin /Serozan, Rona /Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm 1. Cilt: "Necip Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme" (5. Basıdan Tıpkı 6. Bası), İstanbul 2014.
- Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2016.

- Kuru, Baki: "Haczi Caiz Olmayan Şeyler", Makaleler, İstanbul 2006. (Makaleler)
- Muşul, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku Cilt 1 (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı), Ankara 2013.
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (Gözden Geçirilmiş 11. Bası), İstanbul 2013.
- Özbay, İbrahim: "Yargıtay'ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK m. 439 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11., Özel Sayı 2009, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, İzmir 2010, s. 779-811.
- Özbek, Mustafa Serdar: "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlali Halinde Öngörülen Tazyik Hapsi Ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, İzmir 2015, s. 2447-2511.
- Özekes, Muhammet: İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009.
- Özekes, Muhammet: "Özel Hukuk-Kamu Hukuku ve Yargılama Hukuku Bakımından Kanunların Zaman İtibariyle Uygulanması", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2859-2875.
- Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Bası), Ankara 2012.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz /Sungurtekin-Özkan, Meral/Özekes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı 2. Bası, Ankara 2015.
- Pekcanitez, Hakan /Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı (3. Bası), Ankara 2015.
- Postacıoğlu, İlhan E.: İcra Hukuku Esasları (538 Sayılı Kanun Gözönünde Tutularak Yazılan 4. Bası), İstanbul 1982.
- Postacıoğlu, İlhan E. / Altay, Sümer: İcra Hukuku Esasları (Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası), İstanbul 2010.

- Serozan, Rona: Medenî Hukuk-Genel Bölüm Kişiler Hukuku (4. Bası), İstanbul 2013.
- Taşpınar Ayvaz, Sema: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Zaman Bakımından Uygulanması, Ankara 2013.
- Tuhr, Andreas von: Borçlar Hukuku 1. Cilt (Tercüme Eden Avukat Cevat Edage), İstanbul 1952.
- Uyar, Talih /Uyar, Cüneyt/ Uyar, Alper: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt 1: İİK. 1-82 (Genişletilmiş 3. Baskı Yeniden Yazılmış), Ankara 2014, s. 1486.
- Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1990.
- Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra Hukuku (Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 5. Baskı), İstanbul 2012.